

Idéprogram Plattformen Civila Sverige mot människohandel

Plattformen Civila Sverige mot människohandel samlar organisationer och aktörer som verkar inom ramen för civilsamhället och möter och/eller arbetar för att hjälpa utsatta för sexuell exploatering i prostitution (hädanefter utsatta för prostitution), människohandel och människoexploatering.

Syfte

Plattformen ska verka för att utsatta för alla former av prostitution, människohandel och människoexploatering ska få tillgång till sina mänskliga rättigheter och att människohandel ska motarbetas och förebyggas. Plattformen ska även främja ett effektivt genomförande av internationella konventioner, överenskommelser och rättsliga ramverk för mänskliga rättigheter, med den utsattas bästa som en genomgående och vägledande princip samt arbeta med fokus på att samordna och kvalitetssäkra insatser som leder till en förbättrad och stärkt situation för de utsatta och deras familjer samt de som riskerar att bli utsatta, detta på såväl individuellt som strukturellt plan.

Värdegrund

Plattformens värdegrund är utgångspunkten för hela föreningens verksamhet. Vi erkänner människans unika och lika värde oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion- eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Vi erkänner de mänskliga rättigheterna såsom uttryckt i internationella, regionala och nationella juridiska instrument och arbetar för säkerställandet och åtnjutandet av dessa i den praktiska verklighet vi finns. Vi verkar, inom ramen för all vår verksamhet och i samverkan med våra samarbetspartners, för att motverka alla former av diskriminering och kränkningar av de mänskliga rättigheterna såväl i Sverige som internationellt. Vi erkänner att människohandel i alla dess former är en djup kränkning av de basala mänskliga rättigheterna och en förvrängning av människovärdet. Vi ser människohandel som ett allvarligt brott som måste bekämpas av samhällets alla instanser. Plattformen strävar efter att tillgången till stöd och skydd ska vara likvärdigt över hela landet, för alla brottsoffer.

Fullständiga medlemmar i Plattformen Civila Sverige mot människohandel förväntas stå bakom idéprogrammet i sin helhet.

Utgångspunkter

Vi utgår från [Palermoprotokollets](#) definition av människohandel som fastställer att människohandel är en handelsåtgärd som vidtas genom otillbörligt medel i syfte att utnyttja den brottsutsatta. Med otillbörligt medel menas till exempel olaga tvång, vilseledande eller utnyttjande av en persons utsatta situation. När den utsatta är ett barn krävs dock inte att något otillbörligt medel har använts – handlingen utgör människohandel oavsett. I enlighet med [Barnkonventionen](#) definieras ett barn som varje människa under 18 år.

Barn är en särskilt skyddsvärd grupp inom alla former av människohandel och exploatering. Vid misstanke om exploatering ska barn alltid betraktas som brottsoffer, och deras rätt till skydd, stöd och särskilda barnanpassade insatser ska säkerställas skyndsamt och utan dröjsmål, i enlighet med Barnkonventionens principer om barnets bästa.

Vi arbetar mot alla former av människohandel och människoexploatering, såsom människohandel för sexuella ändamål, kommersiell sexuell exploatering/prostitution och arbetskraftsexploatering.

Vi utgår från en jämställdhetsanalys där prostitution och sexuell exploatering förstås som en form av mäns våld mot kvinnor och barn samt som ett uttryck för strukturell ojämlikhet. Mot denna bakgrund står organisationen bakom kriminaliseringen av sexköp i enlighet med den så kallade jämställdhetsmodellen ("Nordic model").

Organisationen verkar för att synliggöra och motverka denna form av våld och exploatering samt för att säkerställa att den som utsätts erkänns som brottsutsatt med rätt till skydd och stöd. Detta inkluderar tillgång till ändamålsenliga exitinsatser och långsiktigt stöd för att möjliggöra ett liv fritt från exploatering. Detta förhållningssätt återspeglas i hur vi beskriver och förstår brottet. Utgångspunkten är att sexuella handlingar förutsätter frivillighet och samtycke, och att samtycke inte kan köpas.

Genom våra medlemsorganisationer och det Nationella Stödprogrammet besitter organisationen en unik och tvärsektoriell kompetens avseende människohandel och olika former av exploatering. Denna samlade kunskap utgör en central grund för vårt strategiska arbete. Vi lyfter särskilt fenomenet multipel exploatering, det vill säga samtidig utsatthet för flera former av människohandel. Vi verkar för ökad kunskap och medvetenhet om multipel utsatthet samt för utvecklingen av strukturer som möjliggör en effektiv och långsiktigt hållbar samverkan mellan berörda aktörer.

Målsättningen är att säkerställa att insatser inte bedrivs fragmenterat, utan samordnas till ett sammanhållet, rättssäkert och behovsanpassat stöd och skydd, där individens samlade situation utgör utgångspunkt.

Plattformen följer och analyserar implementeringen av internationella åtaganden, direktiv och rättsliga ramverk samt bidrar med underlag till relevanta internationella och nationella uppföljnings- och granskningsmekanismer. Genom medverkan i studier, enkäter och forskningssamarbeten verkar vi för att stärka kunskapsläget, synliggöra brister och utvecklingsbehov samt bidra till ett mer effektivt arbete mot människohandel. Plattformen har därutöver en central roll i att stärka kunskapen om målgruppen och civilsamhällets insatser, samt i att bidra till kompetensutveckling hos framtida och verksamma yrkesgrupper.

Vi ser människohandel som ett allvarligt brott som måste bekämpas av samhällets alla instanser. Därför samverkar vi med myndigheter, nätverk och andra idéburna aktörer, för att främja utsattas bästa och deras rättigheter i samhället. Vi ser samarbete som ett avgörande arbetssätt för att uppnå hållbar och långsiktig förändring. Vi ser det som vårt ansvar att lyfta fram och beakta våra medlemmars perspektiv och erfarenheter i allt vårt samverkansarbete.

Plattformen verkar mot alla former av sexuell exploatering och mot människohandel oavsett ändamål.

Varje människa är unik

Vi verkar för individens upprättelse utifrån egna förutsättningar, med respekt för självbestämmande och rätten att forma sin egen framtid.

Vi anser att alla behov är relevanta. Därför arbetar vi utifrån ett holistiskt perspektiv sett till: fysiska, emotionella, psykiska, andliga, ekonomiska, juridiska och sociala behov utifrån den enskildes förutsättningar.

Personer som utsatts för människohandel ska erkännas som rättighetsbärare med egna mål och handlingsutrymme, där rätt stöd och skydd stärker möjligheten till återhämtning, egenmakt och ett självständigt liv.

Samtidigt uppmärksammar vi särskilt grupper i förhöjd utsatthet, däribland personer utsatta för människohandel för sexuella ändamål, som ska förstås inom ramen för mäns våld mot kvinnor, samt irreguljära migranter, barn, transpersoner och personer i aktivt missbruk, vars rättigheter ska tillgodoses genom riktade och behovsanpassade insatser.

Därför verkar vi för:

- Att i allt vårt arbete utgå från ett rättighetsperspektiv
- Att i allt vårt arbete se till individens styrkor men samtidigt särskilda sårbarhet
- Att i allt vårt arbete kräva att staten ska ta fullt ansvar för att upprätthålla varje individs enskilda rättigheter

Förebyggande arbete - *Prevent*

Förebyggande åtgärder

Vi verkar för ett förebyggande arbete som adresserar de bakomliggande orsakerna till prostitution, människohandel och människoexploatering, inklusive strukturell ojämlikhet, digitaliseringens möjliggörande funktion och social normalisering av exploaterande beteenden. Ett centralt fokus är att minska efterfrågan som driver alla former av exploatering samt att motverka normalisering i både digitala och fysiska miljöer.

Förebyggande arbete behöver omfatta både primär, sekundär och tertiär prevention, och inkludera insatser riktade mot attityder, normer och beteenden som möjliggör exploatering. Dessa insatser måste vara långsiktiga, samordnade, resurssatta och systematiskt utvärderade, i likhet med andra samhällskritiska skyddssystem.

Därför verkar vi för:

- Straffrättsliga och beteendeförändrande åtgärder riktade mot förövare och exploaterande strukturer, med särskilt fokus på att minska efterfrågan som möjliggör människohandel och sexuell exploatering.
- En stärkt samhällelig förankring av en jämställdhetsbaserad modell ("Nordic/Equality model") där prostitution och sexuell exploatering förstås som en form av mäns våld mot kvinnor och en följd av strukturell ojämlikhet, samt där åtgärder riktas mot efterfrågan och normalisering av köp av sexuella handlingar snarare än mot den utsatta personen.
- En oberoende nationell rapportör i Sverige med uppdrag att systematiskt analysera, följa upp och rapportera om utvecklingen av människohandel och exploatering, inklusive identifierade mönster, efterfrågan och strukturella brister i det nationella arbetet.
- En samordnande nationell funktion som säkerställer ett sammanhållet arbete mot alla former av prostitution, människohandel och människoexploatering, inklusive förebyggande, skyddande och lagförande insatser.
- Starkare och individuellt anpassade förebyggande insatser riktade mot barn med fokus på att motverka digital rekrytering, grooming och andra former av exploatering online, samt att motverka en växande normalisering av kommersialisering och sexualisering av barns, särskilt flickors, kroppar. Detta inkluderar även åtgärder för att motverka normalisering av sexuellt våld mot barn i digitala miljöer samt införande av obligatorisk undervisning för alla barn om sunda relationer, samtycke och sexualitet som en central del av det långsiktiga förebyggande arbetet.

Stöd och skydd - *Protect*

Identifiering som grund för rätt till stöd och skydd

En effektiv och rättssäker identifiering av personer utsatta för människohandel och människoexploatering är en grundläggande förutsättning för tillgång till stöd och skydd. Bristande och sen identifiering är en återkommande utmaning, särskilt avseende barn och andra särskilt utsatta grupper samt i digitala miljöer, där behovet av mer proaktiv identifiering är tydligt. Vi verkar för ett tydligt nationellt ramverk för identifiering med klar ansvarsfördelning och möjlighet till ansvarsutkrävande.

Civilsamhället har en central roll i tidig identifiering genom lågröskelstöd och uppsökande arbete, och når ofta personer som ännu inte identifierats av det offentliga systemet. Vi verkar därför för att civilsamhället ges en formell och integrerad roll i identifieringsprocessen.

Rätt till stöd och skydd

Vi verkar för att utsatta för alla former av människohandelsliknande exploatering ska få tillgång till sina ovillkorliga rättigheter i egenskap av brottsoffer.

Vi utgår i detta ifrån den rätt till skydd och stöd som Sverige i enlighet med [Europarådets konvention om bekämpande av människohandel](#) har förbundit sig att säkerställa för varje utsatt individ oavsett övriga omständigheter. Dessa rättigheter inkluderar rätt att vistas i landet, lämplig och säker bostad, materiellt understöd, nödvändig sjukvård, psykologiskt stöd, juridisk rådgivning och information samt översättning och tolkning. Vi anser att detta skydd och stöd behöver erbjudas under en tillräckligt lång tidsperiod för att möjliggöra för individen att kunna lämna exploateringen.

När det gäller barn utgår vi även från Barnkonventionen, som innebär att barnets bästa ska vara vägledande i alla åtgärder som rör barn och att särskild hänsyn ska tas till barns sårbarhet och behov av särskilt skydd.

Vi verkar i första hand för att dessa rättigheter ska tillförsäkras utsatta genom samhällets offentliga stöd- och skyddssystem och i andra hand genom att det [Nationella](#)

[stödprogrammet \(NSP\)](#) inom Plattformen Civila Sverige mot människohandel fungerar som ett alternativt säkerställande av rättigheterna för individer som det offentliga inte når.

Vi utgår från att identifiering och tillgång till stöd och skydd inte ska vara beroende av brottsrubricering eller den enskildes medverkan i en rättsprocess. Utsattas tillgång till sina rättigheter är också en förutsättning för att skapa möjlighet för deras deltagande i en rättsprocess, med upprättelse och potentiella fällande domar som resultat.

Vi verkar för:

- Ett tydligt nationellt ansvar för identifiering av personer utsatta för människohandel och exploatering, med klar ansvarsfördelning och definierade roller mellan berörda aktörer samt en formaliserad roll för civilsamhället i tidig och proaktiv identifiering, även i digitala miljöer och med särskild hänsyn till barns särskilda utsatthet och behov av snabb och barnanpassad identifiering.
- En nationell hänvisningsmekanism (NRM) som tydliggör varje aktörs ansvar och förväntat handlingssätt för ett samordnat och fungerande brottsofferstöd i enskilda ärenden, där även barns behov av särskilda skydds- och stödinsatser säkerställs, och som innebär att alla brottsoffers behov bedöms och möts i enlighet med deras rättigheter.
- Att utsatthet för alla former av människohandel och exploatering alltid ses som en utsatthet för våld, speciellt när det gäller barn, där särskild hänsyn ska tas till deras specifika behov och rätt till förstärkt skydd.
- Att brottsofferstöd i enlighet med Sveriges åtaganden för brottsoffer för sexuell exploatering och människohandel ges ovillkorat av medverkan i en rättsprocess, så lång tid som denne behöver det.
- Låga trösklar och korta vägar till skydd och stöd - genom civilsamhället såväl som det offentligas verksamheter, med särskild prioritet för att barn snabbt ska kunna få tillgång till säkra och barnanpassade insatser i enlighet med Barnkonventionen.
- Långsiktig och hållbar finansiering av civilsamhället. Civilsamhället utgör en nyckelaktör i arbetet med tidig identifiering och stöd till brottsoffer i utsatta i

prostitution, människohandel och människoexploatering, inklusive barn, och civilsamhällets kunskap och erfarenhet ska värderas och resurssättas.

Rättsväsendets ansvar – *Prosecute*

Tydligt brottsofferperspektiv

Vi utgår alltid från den utsattes perspektiv och verkar för att dennes intressen och rättigheter ska tillvaratas och stå i centrum såväl inom det offentliga verksamhet som i vårt eget arbete. Detta gäller genom hela händelsekedjan från initial identifiering till avslutad stöd samt eventuell brottmålsprocess.

Vi lyfter behovet av och verkar för ett utökat brottsofferperspektiv inom samhällets alla instanser såsom rättsväsende, socialtjänst, övriga myndigheter och politiska beslutsfattare.

När utsatta skyndsamt erbjuds rättigheter och skydd ges förutsättningar för bättre förundersökningar, åtal, domar, och möjlighet att söka asyl. Det leder i sin tur till det vi eftersträvar, nämligen att förövare döms på ett sätt som både förhindrar att de begår fortsatta brott och att straffskalorna står i paritet till brottets allvarsgrad.

Därför verkar vi för:

- Ett tydligt brottsofferperspektiv i det myndighetsgemensamma arbetet mot arbetsexploatering / arbetslivskriminalitet.
- Att personer som utsätts i prostitution får målsägandestatus.
- Att principen om icke-bestrafning (non-punishment principle), tillämpas fullt ut, i enlighet med internationella åtaganden, innefattande inte bara straffrättsliga men också administrativa påföljder som av- och utvisning, avgifter och pålagor samt indragna rättigheter.
- Att en regionkoordinator, socialtjänst eller annan stödjande organisation finns på plats eller i nära anslutning till myndighetsgemensamma insatser och tillslag där utsatta för prostitution, människohandel och människoexploatering kan påträffas.

- Att såväl polis som gränspolis i alla lägen utgår ifrån att den som potentiellt är utsatt för exploatering är ett brottsoffer.
- Omedelbar tillgång till kvalificerade målsägarbiträden eller offentliga biträden för utsatta för prostitution, människohandel eller människoexploatering.
- Rättsväsendet ska alltid utgå från ett barnrättsperspektiv i ärenden som rör barn som är brottsoffer eller barn till brottsoffer utsatta för prostitution, människohandel eller människoexploatering. Detta innebär att barnets bästa ska vara en primär övervägande vid såväl brottsrubricering som handläggning, samt att barn inte ska lagföras för handlingar som de har tvingats till eller begått som en direkt följd av sin utsatthet.
- Utökat mandat för instanser först på plats, vid en misstänkt människohandelssituation, sk "first responders", att genast vidta relevanta åtgärder baserat på misstanke om människohandel.

Ansvarsutkrävande

Människohandel är ett allvarligt brott som måste bekämpas av samhällets alla instanser. Vi kräver att alla samhällets instanser, såsom myndigheter på lokal, regional och nationell nivå, tar ansvar för att bekämpa och förebygga människohandel samt för att stärka individens rättigheter att inte utsättas för brott. Särskild vikt ska läggas vid barns rätt till förstärkt skydd, där exploatering alltid ska betraktas med utgångspunkt i barnets särskilda sårbarhet och rätt till omedelbart skydd och stöd.

Insatser och åtgärder som riktas mot förövare måste vara säkra för den brottsutsatta och alltid kompletteras med insatser för den brottsutsatta, såsom stöd och skydd.

Rättsväsendet måste i högre grad utkräva ansvar av den som bryter mot lagstiftning gällande människohandel och exploatering i olika former. Fler förövare måste lagföras.

Därför verkar vi för:

- En omfattande nationell kartläggning av förekomsten av människohandel och människoexploatering i Sverige
- En nationell kunskapshöjning av offentliga aktörer i kontakt med brottsoffer och förövare, såsom rättsväsende, hälso- och sjukvård samt socialtjänst med särskilt fokus på identifiering och bemötande av barn.
- En starkare möjlighet att döma förövare för människohandel och människoexploatering genom en uppdaterad lagstiftning som har utgångspunkt i moderna exploateringsformer och som säkerställer ett förstärkt skydd för barn.
- Möjlighet till ansvarsutkrävande av digitala plattformar, applikationer och AI-baserade verktyg som marknadsför, möjliggör eller normaliserar exploatering av människor.